

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

ADRESSENBOEKJE

GEREFORMEERDE KERKEN

(Hand. 28:15)

Het is maar bij uitzondering dat de voorpagina van dit blad niet gevuld is met een Schriftstudie of een meditatie. Dat is consequente houding in het beleid van de redactie. De Schriften kunnen ons wijs maken tot zaligheid.

Een enkele keer wordt er wel een uitzondering gemaakt. Dat was b.v. het geval bij het huwelijk van Prinses Beatrix en Prins Claus. Het was ook het geval bij het uitbreken van de zesdaagse oorlog tussen Israël en de Arabische staten.

Dit keer wil ik ook een uitzondering maken.

Ik kreeg nl. van de uitgeverij Buijten en Schipperheijn te Amsterdam toegezonden een „Adresboekje Gereformeerde Kerken”. Onder verantwoordelijkheid van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Utrecht is nu klaar gekomen een adreslijst van Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), die zich niet konden laten vertegenwoordigen op de Generale Synode van Hoogeveen.

Het boekje is zuiver informatief. Gegevens van 80 kerken. Het bevat een naamlijst van 74 predikanten, emeriti- en legerpredikanten meegerekend plus de namen van drie kandidaten. Verder worden nog vermeld de namen en adressen van 17 studenten, die onder de bovengenoemde kerken gerekend kunnen worden en aan wie het studeren in Kampen onmogelijk werd gemaakt.

Omdat de „zuivering” nog niet ten einde is, daarom is het een losbladig boekje in een plastic band met een snelhechter (zoals de postgirobandjes). Om de informatie volledig te doen zijn: de prijs is (exclusief porto) per exemplaar f 3,60. Bij de aankoop van meer exemplaren is er de mogelijkheid van aanzienlijke korting. Adres: Valkenburgstraat 106, Amsterdam-C. Postgiro 22960.

☆☆☆

Hoe droevig de noodzaak van het verschijnen van dit adresmateriaal ook is, het was voor mij toch als een dronk koud water op een hete dag. Als men behoort tot de kerken die uitgerangeerd zijn, op welke manier dan ook — want de manieren zijn talrijk — dan is het toch ook een vreugde als men ontdekt, dat men niet alleen is. Dat er broeders en zusters zijn, die hetzelfde onrecht hebben ondergaan. Het deed mij denken aan wat over Paulus geschreven staat in het boek

Handelingen dat als hij, als een gevangene, de broeders van Rome ziet en dan moed grijpt. Zelfs Paulus ondervond het als een verkwikking te ontdekken dat hij in gevangenschap en in de grote stad Rome niet alleen was. Daarom mogen ook wij wel uit het feit dat we niet alleen zijn, toch ook moed putten.

Moed grijpen. Dat is echt wel nodig. Wat een verdriet is en wordt er niet geleden door het uitstoten en uitrangeren, door schorsen en afzetten. Het is haast niet te peilen. Wie wel eens gezeten heeft bij iemand die b.v. geschorst werd, omdat hij in de Schrift toch echt niets kon vinden dat ondertekenaars van de „Open Brief” schorsingswaardig zou maken, hoewel hij zelf heel wat bezwaren had tegen die „Open Brief” weet wat een verdriet er aangericht wordt door de keiharde zuivering, die er in de Vrijgemaakte kerken plaats vond en plaats vindt.

☆☆☆

Er is daarom geen reden om hoera te roepen bij de verschijning van dit adresmateriaal. Integendeel! Er is reden tot diepe verbodmoediging. Hoe heeft de HERE, die doet wat Hem behaagt, onze gereformeerde hoogmoed gebroken. Maar dat die hoogmoed zó gebroken wordt, is voor de verslagen geest toch een weldaad. De HERE breekt af en Hij bouwt op. Op een wijze, die voor ons soms zeer onverwacht en verrassend is. Hij heelt gebrokenen van harte.

We willen daarom ook niet onvermeld laten dat het echt een losbladig boekje is. Er zijn al gemeenten, die uitgesproken hebben met de uitgestoten kerken gemeenschap te willen onderhouden en die in dit boekje niet vermeld staan. En we willen bepaald ook niet vergeten de band, die ons, ondanks welke boekjes ook, bindt aan allen die de Here Jezus Christus in onverderfelijkheid liefhebben. Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en tot in alle eeuwigheid. Hij zal ook de wegen wel wijzen, waarop wij hebben te wandelen om te zoeken de eenheid met allen, waarmee we het eens zijn in het ware geloof. Dit boekje is gelukkig niet het einde. Er is ook een band met hen die ons uitstoten, voorzover zij de Heiland werkelijk liefhebben en dienen. God zal ook hun ogen openen.

En er zijn er die het nog uitgehouden hebben onder de heerschappij van de synodes

van Amersfoort en Hoogeveen, wier hart toch bij ons is. Ook zij zijn ons onvergetelijk. Geve de HERE hun ook die kracht om onrecht te dragen en te verdragen, maar ook om geen onrecht te doen of daaraan stilzwijgend mee te doen.

☆☆☆

Het is natuurlijk niet zo dat het verschijnen van dit adresboekje van een gelijke importantie is als de oorlog die het volk Israël moest voeren. We zullen de verhoudingen niet schieff moeten trekken. Maar er is toch wel een verband. Zoals er voor Israël alleen maar toekomst is als dat volk gaat zien de goedertierenheid des Heren, zo is er voor de uitgestoten kerken alleen maar toekomst als ze blijven bij de goedertierenheid (Rom. 11). Zo kunnen we de toekomst tegemoet gaan in de vertroosting van het woord van de Heiland:

Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld.
Wie voert mij met een vaste hand tot in het hart van 's vijands land?
O God, die ons verstoten had,
trek met ons uit, wijs ons het pad,
want mensenhulp is ijdelheid.
Nu God ons bijstaat in de strijd
is elke heldendaad te wagen.
De vijand wordt door Hem verslagen.
(Psalm 60 : 4 - N.B.)

H. AMELINK - Langerak

harlekijn

Ik met mijn toga,
met mijn paljas aan,
al staat het mij niet aan,
ik ben Gods harlekijn.

En staat u dit niet aan,
bedenk dan met z'n allen:
wanneer ik uit wil vallen,
trekt Hij de touwtjes aan.

Overgenomen uit „Land in zicht”
van Jaap Zijlstra.

Uitgave Kok, Kampen.

RECHT voor ONRECHT

een verhandeling over het stemrecht van de zusters in de gemeente des Heren.

Decennien lang is er aan de zusters der Gemeente onrecht aangedaan door ze uit te sluiten van het stemrecht bij de verkiezing van ambtsdragers.

Wel is deze zaak vele malen in synoden ter sprake gekomen, evenwel zonder resultaat, althans zonder resultaat, dat aan de zusters recht werd gedaan.

Men baseerde de uitspraken meestal op „historische interpretaties” en traditie.

Of op een verkeerd gebruik van Schriftgegevens of men achtte de aangevoerde argumenten onvoldoende gefundeerd.

Dit geschrift wil, op grand van de Heilige Schrift, de belijdenis en de kerkenordening het recht der zusters in het licht stellen.

Moge het ertoe leiden, dat de kerkeraden deze zaak eens serieus ter hand nemen.

Laat onrecht in recht verkeren !

Als bronnen heeft de schrijver gebruik gemaakt van het boek „Een recht van eeuwen her” van A. M. Lindeboom en van diverse acta van Generale Synoden.

(1)

EEN ONJUISTE BASIS TER VERDEDIGING

Er wordt wel eens gezegd: Je moet met je tijd meegaan.

Deze uitdrukking acht ik onjuist.

De vraag komt vanzelf naar voren: Wat is tijd?

Het antwoord is: Tijd is de duur van het begin van de duisternis tot het einde van het licht. Of andersom.

We lezen daarover in Genesis 1.

„De aarde was woest en ledig, en duisternis lag op de vloed”.

Met andere woorden, de aarde, door God geschapen lag nog in volle donkerheid.

„En God zeide: Er zij licht; en er was licht. En God zag, dat het licht goed was, en God maakte scheiding tussen het licht en de duisternis. En God noemde het licht dag, en de duisternis noemde Hij nacht. Toen was het avond geweest en het was morgen geweest; de eerste dag.”

Het was avond geweest.

Het daglicht had dus plaats gemaakt voor de nachtelijke duisternis.

En het was morgen geweest, de nachtelijke duisternis had plaats gemaakt voor het daglicht.

En dan staat er: **de eerste dag.**

Die eerste dag was de totale duur van het begin van de duisternis tot het einde van het daglicht. Of omgekeerd.

Nu hebben mensen deze tijdsduur berekend tot 24 uur. Een etmaal.

En daarmee rekenen wij momenteel. En de opeenvolging van deze tijdsduren van 24 uur noemen wij dagen, weken, maanden, jaren, eeuwen.

En met die tijden zijn onze voor-voorouders, voorouders, ouders en wijzelf meegegaan. Gewoon, zij leefden en wij leven in de tijd.

Maar de bedoeling met de uitdrukking: je moet met je tijd meegaan, is een heel andere.

In de loop der tijden heeft de mens ontwikkelingen van zeden en gewoonten tot stand gebracht. En dat wordt ermee bedoeld. Men zou dus eigenlijk moeten zeggen: je moet met de ontwikkeling van de tijd, waarin je leeft, meegaan.

Dit inleidende woord heeft tot doel duidelijk te maken, dat het niet de bedoeling is tot grondslag voor mijn betoog ter verdediging van het recht der zusters op het medestemmen bij de verkiezing van ambtsdragers te gebruiken het bekende gezegde: je moet met je tijd meegaan.

Zo van: het is nu eenmaal in onze tijd de **mode en anderen doen het ook al**, dat de zusters bij het kiezen van ambtsdragers meestemmen en daarom moeten wij niet achterblijven.

Dat is geen reden!

Dat is geen gezonde basis!

Dat is geen goed uitgangspunt!

De Christelijke Gereformeerde Kerken zijn hier ook mee bezig. En nu verscheen onlangs in de pers de mededeling, dat de classis dier kerken te Amsterdam een instructie van de kerk te Westzaan behandelde over het rapport van de (door de G.S.) benoemde deputaten voor de bestudering van het kiesrecht der gemeente.

Westzaan is over dat rapport niet tevreden en zegt o.m., dat het rapport de indruk geeft, dat het meer een poging is om het vrouwenkiesrecht in de gemeente aannemelijk te maken dan een objectieve uiteenzetting en verklaring van het ter zake dienende tekstmateriaal in Gods Woord.

Ik geloof, dat deze kerk het juist ziet, want ik heb een persverslag gelezen, dat mij ook die indruk gaf.

En ik zeg nogmaals: dat is geen goed uitgangspunt, geen goede basis.

We moeten geen poging doen om het recht der zusters aannemelijk te maken, maar het aan de hand van de Schrift bewijzen.

We moeten horen wat Gods Woord daarover te zeggen heeft. We moeten luisteren naar de Schrift.

Dat moet de basis, het uitgangspunt zijn.

Een basis zou kunnen zijn, de ontwikke-

ling, die er in de loop der tijden zich heeft voorgedaan.

Enkele eenvoudige voorbeelden.

We hebben een tijd gekend, of liever gezegd, we hebben in een tijd geleefd, dat wij b.v. in onze woning een kale vloer hadden met als enige bedekking een eenvoudig kleed. Dat kleed werd schoon gehouden door middel van een stoffer en blik, of het werd geklopt.

En dan 's avonds na tien uur, kreeg men met de politie te doen.

Veelvuldig zag en hoorde men 's avonds de kleedjes kloppen.

Dat hoort en ziet men nu niet meer.

Wie doet dat nog? Hebben wij geen vaste vloerbedekking? Hebben wij geen elektrische stofzuigers?

Het licht in onze woning verschaften wij ons door middel van een petroleumlamp. Nog vroeger zelfs door middel van kaarsen. Daarover leest men nog al wat in de Schrift. Daarna kregen wij gas. Ja, een zgn. vleermuis, die dan weer gevolgd werd door gaslicht door een gloeikousje.

Nu hebben wij elektrisch licht.

En de jongeren weten niet eens, dat er die vorige lichtbronnen zijn geweest dan van horen zeggen.

Wie brandt er nu nog kaarsen dan bij sommige gelegenheden? Wie heeft er zelfs nu nog gaslicht?

Zo heeft de ontwikkeling in deze zaken zich voortgezet.

Ik denk ook aan de ontwikkeling en de voortgang in de medische wetenschap.

Maar niet minder is de ontwikkeling tot stand gekomen in het inzicht in de Schrift.

De Here heeft mensen verwekt, begaafd met groot verstand en met veel inzicht in Zijn openbaring.

Mensen als Augustinus, Calvijn, Guido de Brès, Ursinus en Olevianus enz. enz.

En in onze tijd mensen als dr. A. Kuyper en dr. K. Schilder en nog vele anderen.

Ik noem er slechts een paar.

De Here gaat steeds door met Zijn openbaring.

Hij laat mensen met zulk een door Hem gegeven verstand Zijn Woord steeds duidelijk verstaan om dat weer door te geven.

Hij laat Zijn Licht steeds klaarder schijnen.

En dit nu, het Woord des Heren, moet de basis, de grondslag, het uitgangspunt zijn om een bewijs te leveren voor de beantwoording van de vraag:

Is het naar de Heilige Schrift, het Woord van onze God, de belijdenis en de kerkenordening, dat de zusters der Gemeente (van God!) zijn en blijven uitgesloten van het stemmen bij de verkiezing van ambtsdragers. Ook HAAR ambtsdragers?

En dat willen we nu trachten te doen.

VROUWENKIESRECHT BESTAAT NIET

Vooraf wil ik eerst iets zeggen over „vrouwenkiesrecht”.

Het gebruik van dat woord is onjuist.

Er bestaat geen vrouwen- en mannenkiesrecht.

En **kerkelijk** vrouwenkiesrecht of vrouwenkiesrecht in de kerk is helemaal een onding.

We moeten ook in deze niet wereldgelijkvormig spreken of handelen.

Kerkelijk vrouwenkiesrecht heeft niets te maken met het **kiesrecht** in de kerk of van de kerk.

Het gaat niet om de **vrouw** en haar rechten, maar het gaat om het recht van de **zusters** der Gemeente.

Men spreekt wel van actief en passief kiesrecht. Maar dat is ten enenmale onjuist getypeerd.

Kiesrecht is altijd actief.

We moeten dan ook niet spreken van actief en passief kiesrecht.

Het zijn twee heel verschillende zaken.

Dat wil zeggen: er is **kiesrecht** en **verkiezbaarheid**.

Het recht om te kiezen en de mogelijkheid om verkozen te worden.

Om het zo te noemen: actief en passief kiesrecht liggen niet in elkaars verlengde.

In Petahja, het blad van de Bond van Gereformeerde Mannenverenigingen, van juni 1963, komt een verhandeling voor van ds. Joh. Francke over „De vrouw in het ambt”. Daarin zegt hij onder meer:

„Men noemt dat wel „actief vrouwenkiesrecht” (de stem uitbrengen) ter onderscheiding van „passief kiesrecht” (zelf verkiesbaar zijn). Deze terminologie is echter aan het wereldlijk (verkiezings-)recht ontleend en kan op kerkelijk erf beter vermeden worden”.

We moeten de zaak duidelijk zien. We moeten spreken van **kiesrecht** en van **stemrecht**. De Gemeente (als geheel) heeft het **kiesrecht**. Door haar (de Gemeente) wil de Here Zijn ambtsdragers benoemen.

De **individuele leden** hebben het **stemrecht**. Het **stemrecht** is **medewerking** aan de **verkiezing** van ambtsdragers.

Ook het stemrecht van de zusters. Waarom haar dan uitgesloten?

Het Heilig Avondmaal is door de Here Jezus ingesteld in tegenwoordigheid van 12 **mannen**. Daarmede en daarom zijn de zusters van het deelnemen aan het Heilig Avondmaal niet uitgesloten?

Integendeel, en de kerk heeft **dat** goed gezien, zij hebben **recht** erop daaraan deel te nemen. Dat is één van haar **rechten** als lid van de Gemeente des Heren.

Zo ook bij de doop.

Een alleenstaande vrouw of een als weduwe overgebleven vrouw heeft ook het **recht** haar kind te laten dopen. (Dat kan voorkomen.)

IN DE KERK BEHOORT DE VERKIEZING CHRISTOCRATISCH TE ZIJN

Volgens art. 22 van de kerkenordening kunnen twee methoden gevolgd worden voor de verkiezing van ambtsdragers. De kerkeraad kan zichzelf aanvullen. Dat wordt dan genoemd de aristocratische methode.

De kerkeraad kan ook, gehoord de Gemeente, een dubbeltal stellen. Dat wordt genoemd de aristocratisch-democratische methode. Deze benamingen zijn ontleend aan de Franse revolutie.

Maar zo behoort het in de kerk niet toe te gaan. Daar moet een andere methode worden gevolgd. Nl. de **Christocratische**.

De kerk heeft er alleen voor te zorgen, dat de verkiezing van ambtsdragers Christocentrisch is.

Ook als de zusters der Gemeente aan de verkiezing van ambtsdragers deelnemen is de verkiezing Christocratisch.

De Here Christus doet het. (Hand. 6 : 5 en Hand. 20 : 28).

Zijn Gemeente is slechts Zijn instrument.

De **Koning** regeert de Kerk, Zijn Kerk, en **niet wij** Zijn onderdanen van Zijn Heerschappij.

Handelingen 6 : 5: „En dit woord leek de volle vergadering (dus ook de zusters, v.R.) behoorlijk en zij kozen Stefanus, een man vol geloof en van de Heilige Geest. enz. enz.”

Handelingen 20 : 28: „Ziet toe op u zelf en op de gehele kudde, onder welke de Heilige Geest u als opzieners heeft gesteld om de kerk van God te weiden, die Hij zich verworven heeft door Zijn eigen bloed.”

Prof. Greijdanus zegt hierover in de Korte Verklaring: „De apostel wil de ouderlingen, door wie **Christus Zijn herdersambt** uitoefent, doen gevoelen, hoe zwaar hun taak, hoe groot hun verantwoordelijkheid is. Daarom wijst Paulus erop, hoe de **Heilige Geest zelf** de ouderlingen tot het ambt heeft geroepen. Hij (de Heilige Geest, v.R.) heeft zich daarbij bediend van de apostelen en/of de Gemeente. Maar **Hij** stelde in het ambt.”

We hebben te doen met een **kerkzaak**. De kerk, de Gemeente des Heren, bestaande uit broeders en zusters, moet medewerken aan de verkiezing van ambtsdragers. Als we aannemen, dat, als we in I Cor. 14 : 34 lezen: zoals in alle gemeenten der heiligen moeten de vrouwen in de gemeente zwijgen, bedoeld wordt, dat vrouwen geen toespraak, geen predikatie mogen houden (hetgeen een Joods gebruik was en heden nog is in de Joodse gemeente) dan moet hieruit niet worden afgeleid, dat de zusters moeten worden buitengesloten van het geven van een oordeel (want dat is het stemmen toch). Het is toch gebruikelijk, dat de zusters evengoed als de broeders wel het recht wordt toegekend om als getuigen op te treden over iemands gedrag, om klachten in tuchtzaken in te dienen, om een verzoek in te dienen, om bedenkingen in te brengen.

En als men van het standpunt uitgaat, dat de vrouw

1. niet het ambt van dienaar of ouderling kan bekleden;
2. de Gemeente niet mag toespreken;
3. in vergaderingen van Gemeenteleden niet mag optreden om het woord te voeren.

(De punten 2 en 3 behoeven niet eens te worden verstaan als ambtsdragers op te treden), dan is hiermede volstrekt niet beslist, dat de vrouw **NIET** gerechtigd zou zijn mede haar oordeel te geven b.v. over de keuze van een ouderling of dienaar des Woords.

Nu moeten we twee dingen niet verwarren. Het verkiezen en het benoemen.

De **benoeming** van ouderling of dienaar des Woords geschiedt door de kerkeraad en door **die alleen**.

Althans zo is de regeling in ons georganiseerd kerkelijk leven. Zo is de gewoonte. Daar blijft DE vrouw buiten. Zij zit niet in het ambt. Ook al weer zoals dat is georganiseerd. Ik zeg hier DE vrouw alleen als een algemeenheid. Ik zou ook kunnen zeggen het vrouwelijk deel van de mens. Beter nog de zuster der Gemeente. Maar de meeste mannen, broeders, nemen ook niet deel aan de **benoeming**, wijl zij ook niet in het ambt zitten.

Maar als de kerkeraad de **leden** der Gemeente oproept om hun oordeel te geven over de meest **verkieslijke** prediker, met dien verstande, dat hierdoor **aanwijzing** van de persoon geschiedt, opdat later de **benoeming** door de kerkeraad kan plaats vinden, dan is er toch geen enkele reden denkbaar, waarom de vrouw, de zuster der Gemeente, hierin geen medezeggenschap zou hebben?

Zij moet ook de prediking aanhoren. Ook haar geestelijke belangen zijn er bij betrokken.

In Christus is noch man noch vrouw.

Er is daaromtrent geen verschil tussen man en vrouw.

Ik kom daar zo straks op terug.

In het **geestelijk** werkt het verschil tussen man en vrouw niet door.

VAN DE ZIJDE VAN DE ZUSTERS WORDT ER NIET OM GEVRAAGD

Er wordt wel eens gezegd: de zusters vragen er niet om.

Ja, ja. Maar kinderen vragen er niet om gedoopt te worden!

Zij hebben **recht** op de doop en mede daarom mag men ze van de doop niet uitsluiten.

Zij hebben zelfs **recht** op deelneming aan het Heilig Avondmaal.

Zo heeft ook de zuster **recht** erop om deel te nemen aan de stemming voor de verkiezing van ambtsdragers, ook al vragen zij niet om toepassing van haar recht.

Bovendien vraag ik mij af of dat een reden is om haar van haar recht uit te sluiten.

In de kerk zijn we op het terrein van het wedergeboren leven. **Daarin is geen man en vrouw**. De vrouw is in de staat der rechttheid **naast** de man. Om der zonde wil kwam zij **onder** de man. Maar door Christus is zij vrijgemaakt.

Ook hierop kom ik nog nader terug.

Tenslotte nog iets.

Alle broeders **vragen** ook niet om toepassing van hun recht in deze. Vele broeders maken zelfs geen gebruik van hun recht. En ook **dat** is hun goed recht.

STEMMEN IS GEEN MEEREGEREN !

Er wordt ook wel beweerd, dat het stemmen is **meeregeren**. Maar dat is niet juist. Deze redenering of bewering is als een ingeworteld kwaad. Als men zich daarin heeft vastgebeten, dan kan men dat niet meer loslaten.

Het kerkelijk stemrecht is in geen enkel opzicht een uitoefening van gezag. Alleen een uitoefening van een **recht**.

Regermacht is er niet bij. Het is alleen door zijn stem uit te brengen een oordeel uitspreken. **Regeren** doen de ambtsdragers **na benoeming** uit naam van de Here Jezus Christus door de kerkeraad.

En dan nog wat. Als men poneert (en dat is gebeurd), dat „**vrouwenkiesrecht**” voert tot **vrouwenheerschappij** dan moet men ook erkennen, dat „**mannenkiesrecht**” voert tot **mannenheerschappij**.

En is het soms niet zo?

Beslissen de **mannen** niet, dat de vrouwen niet mogen meestemmen?

En nog wel op onjuiste gronden.

Een classis Haarlem van 1921 heeft eens een uitspraak gedaan luidende (gedeeltelijk) als volgt:

„van oordeel,

dat de Heilige Schrift en de belijdenis inzake het deelnemen van de zusters der Gemeente aan het werk der verkiezing van ambtsdragers noch **VERBODEND** noch **VERBODEND** zich uitspreken

overwegende,

dat de medewerking aan de verkiezingsactie als zodanig **niet** is aan te merken als een daad van regeren in de kerk, hetgeen aan de vrouw in Gods Woord is **VERBODEN** enz.

(dat laatste valt voor mij nog te bezien.)

Hierover zou ik graag nog iets willen opmerken.

Maar vooraf nog iets anders.

Ik vind het woord **regeren** (althans in de kerk) niet zo'n prettig woord.

Eigenlijk betekent het wel leiding geven, maar het kan ook anders worden opgevat en een andere betekenis hebben en wel van de baas spelen.

En men weet wel „de baas” heeft het voor het zeggen. Die deelt de lakens uit.

Hij moet gehoorzaamd worden.

De Paus b.v. is zo'n baas. Wat hij zegt zal gebeuren.

Dat is bij Rome zo. En bij ons?

De synoden? Spelen die geen baas?

Evenwel, het is in strijd met Gods Woord.

Daarom spreek ik liever van leiding geven. Maar beter nog van **dienen**. Mattheus 20 : 28, Gelijk de Zoon des mensen niet gekomen is om gediend te worden, maar om te **dienen**.

En als de **Heer** der Kerk **zelf** over zich zelf spreekt van dienen, dan mogen wij zeker niet anders spreken... en handelen.

We moeten niet spreken van regeren.

In de Heidelberger Catechismus staat in het antwoord op vraag Zondag 43: „opdat de boze lusten des vleses in ons niet meer **regeren**.”

Dat is, niet meer de overhand op ons hebben. Niet meer de baas spelen.

Niet meer over ons bevelen.

De burgerlijke overheid (Staten-Generaal met het kabinet van ministers, de gemeenteraad met burgemeester en wethouders enz. enz.) die regeert. Die kan wetten stellen, waaraan moet worden gehoorzaamd.

Maar ouderlingen, een kerkeraad **kan en mag** geen wetten stellen.

Die moeten de Gemeente, naar Gods Woord, **dienen**.

(wordt vervolgd)

J. B. van Rongen Sr.

Eerbied voor onze psalmwijzen!

In een van onze weinige goede bladen — het bij Zalsman uitgegeven Kerkblad, léés die krant! — heeft een vrijgeraakte predikant een litanie aangeheven over de „onzingbare psalmwijzen”. Hij vraagt in wanhoop: is er dan geen musicus, die een reeks gemakkelijker psalmmelodieën wil componeren? Voorlopig wil ZEW die melodieën nog naast de bestaande plaatsen. Maar u vermoedt al hoe dat gaat: wanneer de wagen eenmaal in de zachte berm is geraakt kan geen macht hem weer in het spoor helpen. En wanneer een gemeente zich eenmaal aan „gemakkelijker psalmwijzen” heeft verslingerd, haalt geen aardse macht de psalmwijzen van Calvijn terug in haar repertoire. De geschiedenis in Afrika, Engeland, Amerika en Canada heeft het bewezen. Dan zijn we weer een stapje verder op de weg van cultuur-afbraak, op welke weg de kerken behoorlijk meemarcheren. En het is om deze lijn van doorgaande deformatie te markeren, zo niet om te buigen, dat de volgende losse opmerkingen u ter overweging worden voorgelegd.

De klachten

De schrijvende predikant lucht zijn hart terdege wanneer hij de psalmmelodieën op de korrel neemt. Hij wijst erop, dat een groot deel van ons psalmboek ongebruikt blijft en wijt dit aan de onzingbaarheid van de melodieën. Het benaauwt hem dat we in zo'n klein kringetje van overbekende psalmen rondraaien, terwijl zoveel kostelijke psalmen verloren gaan. Er zijn psalmen, zegt hij, die men eenvoudig niet kán laten zingen: het eind wordt of niet of met grote moeite gehaald en soms wordt het een lachertje. En dat zou uitgerekend aan de onzingbare melodieën liggen.

Onze klagende zanger vermoedt uw tegenspraak reeds. Hij beweert: die wijzen zijn toch niet ge-inspireerd of zo iets? Stammen ze niet uit de tijd van Calvijn en zijn het niet deels nieuwe, deels gebruikte melodieën? En dan zo iets aan de gemeente te leren zingen door ze eens vaker op te geven? Neen, een kerkdienst is geen zangvereniging of oefenschool! Psalmen als de nummers 9 tot 14 of 125 of 148 zouden door een deskundige moeten worden vervangen.

Onzingbaar?

Nu, daar is misschien wel iets tegen in te brengen. Het gaat immers om een van de kostbaarste cultuurgooierden, die ons gelaten zijn.

Dus over die „onzingbaarheid”. De term is zo vaak gebruikt, herkauwd, doorgegeven en weer uitgespuwd, dat ze onsmakelijk begint te worden. Toch weiger ik enig geloof te hechten aan de bewering van onzingbaarheid van onze schone psalmwijzen. De geschiedenis weersprekt deze beschuldiging totaliter.

In de jaren 1542-1562 waarin Calvijns psalmboek in aanbouw was, bleef Calvijn ten nauwste betrokken bij het werk, zowel van de berijming als van de toonzetting. Hij gaf nauwkeurige aanwijzingen. De voorzanger Pierre Vallete (een van de vier zangmeesters uit de Pieterskerk te Genève die voor de beroemde schuilnaam Maistre Pierre in aanmerking komen) gaf in 1557 zijn bekende Voorwoord uit voor het toenmalige psalmboek. In dat voorwoord maakte hij het zijn kerkgangers eenvoudig duidelijk, hoe zij de psalmen konden leren zingen. Hij legde het zo uit, dat

een kind de was kon doen. En de kinderen — om niet te zeggen de schoolmeesters — speelden een ontzaglijke rol bij de beginnende psalmzang.

Trouwens de kerkgangers wilden graag psalmen zingen. Die zongen ze in de kerk en thuis, op straat en op het werk, op de wandeling en op visites. Moeilijke wijzen? De geschiedenis weet er niets van. Onzingbare melodieën? Nooit van gehoord. Maar tot in de vorige eeuw zongen de franse kerken alle psalmen van 1 tot 150 achter elkaar en dan da capo. Zonder lachertjes, zonder verstoten melodieën. Geen versjes maar psalmen. Geen genummerde coupletjes maar — zoals u in de oudste uitgaven van Datheen nog kunt vinden — gehele psalmen of althans „pauzen”, pericopen.

Elke nieuwe uitgave tussen 1542 en 1562 werd verbeterd en gewijzigd zo nodig. Wanneer toen iets bekend was geweest van onzingbare melodieën, was een zee van mogelijkheden aanwezig. Maar wat zich ook wijzigde (en het standaardwerk van Pierre Pidoux uit 1962 geeft de wordingsgeschiedenis van elke melodie minutieus aan) nimmer zocht men naar vereenvoudiging; nimmer bleek iets van onzingbaarheid.

Onbekend!

Toen de gereformeerde kerken in 1934 de bundel „Eenige Gezangen” uitbreidden kregen zij o.m. gezang 17 — te zingen op de wijs van psalm 54. Welnu, de statistieken der organisten bewezen dat voordien psalm 54 een „onzingbare” melodie had gehad: men kende de hele psalm niet. Maar men was wild op de nieuwe gezangen; nam dus de moeite gezang 17 te leren. En nadien ontdekten vooruitstrevende predikanten, dat psalm 54 niet langer onzingbaar was...

En neem de nieuwe bundels Honderdnegen-tien Gezangen uit de synodale zusterkerken of Honderdtwee Gezangen uit de Hervormde Kerk. Wat worden de nieuwe wijzen vlot geleerd en gezongen; omdat men er graag enige moeite voor over heeft. Wanneer onze psalmberijming een tikje meer mocht beantwoorden aan ons taalgebruik (laat staan aan de Schrift) zouden onze kerkgangers zich dan niet graag inspannen om goed te zingen? Het is de zeer slechte berijming uit de achttiende eeuw, die onze psalmen onbemind maakte. En overigens: als onze predikanten zich eens wat meer inspanden om de hele psalmbundel te kennen, zodat zij de gemeente zouden boeien met hun treffende psalmkeus in plaats van een paar versjes-op-het-laatste-ogenblik, zou dan die fabel van onzingbaarheid wel stand houden?

Er zijn predikanten die letterlijk alle psalmen kennen, en die ook tegen geen enkele psalmwijs opzien. U wilt namen? Goed. Ik denk aan ds. B. Telder, aan ds. W. G. F. v. Herwijnen, aan ds. K. C. Smouter; toevallig alle drie bij wijlen A. Janse in de leer geweest die ons in zijn boekje „De heerlijkheid der psalmen” op dit punt breder had onderwezen. Maar er zijn meer predikanten met een verrassende kennis van het psalmboek. Zij brengen zondag aan zondag oude en nieuwe schatten ter tafel.

Niet ge-inspireerd?

Onze zingende klager stelt dat de psalmwijzen niet-geinspireerd zijn of zo iets. Als

hij nu mocht bedoelen dat de componisten bij het opschrijven geen muzikale inspiratie hebben gekend, dan is hij al fout. Die psalmwijzen zijn, zoals iemand opmerkte, misschien wel de enige culturele vrucht van de Reformatie geweest. Ze zijn nog altijd een reservoir van schoonheid, hoewel reeds vier eeuwen lang geplunderd door instrumentale en vocale componisten, van Goudimel, l'Estocart en Sweelinck af tot Cor Kee, Henri Gagnebin en Albert Vogel toe. Daarover gaat het dus niet.

Maar onze predikant bedoelt blijkbaar, dat de melodieën niet onaantastbaar zijn, wijl niet door Gods Geest ingegeven. Dat stelt hij zo — dus met hetzelfde recht moogt u stellen dat het anders is. Want wát is: geïnspireerd door de Geest? Wat de kerkvaders samen hebben afgesproken? Wat art. 4 van de NGB canoniseert? En daarbuiten is de Geest het zwijgen opgelegd? Kom nu. Zo simpel ligt het met de Geest Gods ook weer niet.

Het is een eeuwenoud gebruik om een brief aan een kerkelijke vergadering te besluiten met „u de leiding des Geestes toebiddende” enz. Of de Geest op al die vergaderingen ook aanwezig was? Sommigen beweren: dat moet je vaststellen aan de resultaten van zo'n synode. En dan ziet het er niet best uit; want iemand zei dat nog nooit enige synode de kerken verder heeft gebracht. Conclusie: wij kunnen de Geest niet erbij roepen, en we kunnen Hem niet buitensluiten. De Geest gaat waar Hij wil.

Of de psalmwijzen door de Geest zijn ingegeven is niet in discussie. Maar ter wereld is bijna geen psalmzang denkbaar zonder de Geneefse melodieën. De Reformatie is door de wereld gegaan op de vleugels van de geneefse psalmwijzen. De hugenoten hebben er elkaar aan herkend; zoals nog overal ter wereld de kinderen Gods elkaar vinden in deze muzikale bedding. En de taaie laster, als zouden die psalmwijzen oorspronkelijk voor „wereldse” liedjes hebben gediend (afkomstig van O. Douen) is sedert enkele decennia afdoende weerlegd. Buiten alle twijfel: de psalmwijzen zijn „heilig” in Bijbelse zin: afgezonderd, ge-reserveerd, apart gezet voor de kerkzang.

Is er dan geen musicus?

Neen, daar is geen musicus voor dit karweitje. Wie de ontarding kent: om meer in het gehoor liggende wijzen „naast” de klassieke op te nemen, laat zijn beurt liever voorbij gaan. Daaraan hebben de Amerikaanse kerken zich bezondigd; daarvan zijn de Canadese gereformeerde kerken teruggekomen; daaraan is de prachtige Afrikaanse berijming van Totius blootgesteld: dat naast de oorspronkelijke ook moderne Engelse wijzen werden opgenomen en gebruikt. In een reeks artikelen (Organist & Eredienst, 1947) wees ik hier destijds op. Spontaan schreef dr. J. D. du Toit mij om te erkennen dat het hem bitter leed had gedaan, dat men deze melodieën aan zijn berijming had toegevoegd. Maar, zei hij me: ons laat dit er niet bij sit nie!

Trouwens alle moderne psalmberijmers respecteren de klassieke melodieën. Of ze nu Interkerkelijke Stichting of ds. H. Hasper heten; of ze met ds. L. Muns of met drs. Joh. Luijkenaar Francken worden aangeduid; of ze in Canada wonen of in Afrika; in Spanje of in Nederland, in Duitsland of in Frankrijk. Dit zegt toch wel iets ten aanzien van de dichtelijke waardering voor schone zaken? Een dichter is bereid, de weerstand van een gereedstaande, onregelmatige vorm te overwinnen; zou een musicus dan minder respect tonen? Iemand, die zulke kunstschaten overboord spoelt is zulke schatten niet waard.

Wie pleit voor het behoud van onze 124

Lees verder op pagina 328

D. W. L. Milo - Vierhouten

DE GEESTELIJK GEHANDICAPTE NAASTE

Er staat een lifter aan de kant van de weg.
Een automobilist stopt.

... "waar moet u naar toe?"

De lifter stapt in.

Soms valt het reisdoel van de lifter samen met dat van de automobilist. Meestal echter niet en dan wordt de lifter ergens (hopelijk op een gunstige plaats) afgezet.

De lifter wil graag meerijden, omdat hij dan geen reiskosten heeft. Wat kan hem de automobilist schelen? Als hij maar mag meerijden. Hij is op de plaats van bestemming en de automobilist is weer vergeten.

De automobilist vindt het niet prettig om alleen te rijden en wil wel een lifter meemenen. Wat kan hem die lifter eigenlijk schelen? Misschien zegt hij ook nog: u rijdt mee op eigen risico, meneer! Natuurlijk. En ook hij is zijn lifter tamelijk gauw weer vergeten. Misschien denken ze nog eens aan elkaar: 't was wel een aardige vent...

Meestal is het contact van korte duur.

Ieder heeft zijn eigen reisdoel.

Hun wegen kruisen elkaar, maar er bestaat geen of slechts een zeer tijdelijke verantwoordelijkheid voor elkaar want ze zijn immers geen reisgenoten.

Reisgenoot-zijn is: samen uit, samen thuis; voortdurend verantwoordelijkheid voor elkaar dragen.

Dat is iets anders.

Dat is het probleem, dat de sociaal-pedagoog R. Hovenga uit Alkmaar centraal stelt in zijn boek „Lifter of reisgenoot”. Het boek werd onlangs door Kok in Kampen uitgegeven en handelt over de ontmoeting tussen de kerk en de geestelijk gehandicapten. Voordat we iets over dit boek zeggen, moeten we eerst nog melding maken van een andere publikatie. De amsterdamse uitgever Buijten & Schipperheijn kwam met een boek van de arts J. A. van der Hoeven: „Mijn zwakzinnige kind. Hoe ga ik er mee om?”

We gaan deze boeken niet met elkaar vergelijken. De beide schrijvers bespreken verschillende onderwerpen, die evenwel veel raakpunten met elkaar hebben.

MIJN ZWAKZINNIGE KIND.

HOE GA IK ER MEE OM?

De auteur, dokter J. A. van der Hoeven (geneesheer-direkteur van de Philadelphia-tehuizen) heeft dit boekje opgedragen „aan al de ouders van geestelijk gehandicapte kinderen, wier liefde zo vaak de zware proef doorstaat”. Hij heeft dit boekje geschreven omdat zijn ervaring was, dat er bij veel ouders en ook bij anderen een merkwaardig gebrek aan inzicht en kennis op dit terrein bestaat. De ouders van geestelijk gehandicapten komen voor veel problemen te staan en de schrijver wil deze ouders helpen. Hij heeft (in slechts 96 blz.) een groot aantal onderwerpen besproken en het opvallende is, dat dat niet alleen zeer deskundig gebeurt, maar dat hij de lezer inzicht geeft in het leven met deze kinderen. Het omgaan met geestelijk gehandicapten is niet te leren aan de hand van regeltjes, maar moet uit de ervaring geleerd worden, terwijl men zonder liefde op dit terrein niets zal kunnen uitrichten. Het omgaan met zwakbegaafden is alleen mogelijk wanneer we hen niet zien als arme stakkerds, maar als gelukkige mensen. Duizenden dingen kunnen hen niet beroeren, zegt de schrijver. Wanhopige situaties in deze wereld raken hen niet. Zij kunnen echt zorgeloos leven. Wie in de omgeving van deze kinderen leeft, zal hun waarachtige afhankelijkheid met vreugde ontdekken. Hij zal echter ook ontdekken, dat de afhankelijkheid met liefde beantwoord moet worden. Het kind heeft het nodig om in de mensen om hem heen

medemensen, ja vrienden te ontdekken. Hij moet zich geborgen weten in een harmonische omgeving, waar hij steeds op terug kan vallen.

Na een inleiding in deze problemen, bespreekt de schrijver de moeilijkheden, die vaak gepaard gaan met de uithuisplaatsing van deze kinderen in inrichtingen. Daarna komen onderwerpen aan de orde als: de regelmaat en de orde, die er in het leven van deze kinderen moet bestaan, de eet- en drinkgewoonten, zindelijkheidsstoringsen, het naar school gaan, het spreken, de agressiviteit, moeilijkheden op het gebied van de sexualiteit, het werken in werkplaatsen, e.a. Het is niet mogelijk om van al deze onderwerpen iets te vermelden. Het meest opvallend en problematisch in dit boek is m.i. het pleidooi, dat de schrijver houdt voor het huwelijk tussen zwakbegaafden.

Liefdesrelaties tussen zwakbegaafden komen regelmatig voor. Dokter Van der Hoeven publiceert een soort liefdesbrief (van een geestelijk gehandicapte jongen), die er niet om liegt en hij stelt dan ook de vraag: wat moeten we met deze uitingen doen? Mogen we er aan voorbij gaan? In de Geneeskundige Gids (1968) bepleitte de auteur reeds de mogelijkheid voor zo'n huwelijk. Dat er van een huwelijk tussen twee debielen weinig goeds verwacht kan worden, staat voor hem vrijwel vast. De schrijver pleit daarom voor sterilisatie, omdat van anticonceptie bij deze mensen ook niets verwacht moet worden. Dat hier veel vragen en aanwijzbare problemen liggen is de auteur duidelijk. Hij noemt er enkele, maar besteedt daar helaas weinig aandacht aan. Het is erg te betreuren, dat hij deze door hem zelf ter sprake gebrachte problematiek niet diepgaander bespreekt.

Het boekje eindigt met adressen van de landelijke bureau's van ouderverenigingen, inlichtingen over kinderdagverblijven en een adressenlijst van de prot.-chr. vereniging tot bevordering van sociale en pedagogische zorg. Gezien de hoge kosten, verbonden aan de verpleging van zwakzinnige kinderen, wijst v.d.H. er enkele malen op, dat deze gelukkig betaald kunnen worden via de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten.

Maár, zegt de schrijver, niet alleen de kinderen hebben begeleiding nodig; de ouders evenzeer. Daarom is dit boekje van dokter Van der Hoeven belangrijk voor hen, die te maken hebben met gezinnen waarin deze zwakzinnige kinderen voorkomen. We denken vooral aan artsen, maatschappelijk werkers, predikanten, ouderlingen, diakenen e.a. Zij zijn de mensen van wie ongevraagd iets verwacht wordt of van wie men iets zou willen verwachten. Er zijn in deze gezinnen vaak zo veel spanningen en verdrietigheden, die de moeder en de vader vaak zo moe, soms opgewonden en soms wanhopig maken. Soms gaan ze er onderdoor.

Treffend schreef Koos van Doorne:

Wie peilt het leed van hem en haar,
die aan dit leed zich wennen?
Verwacht niet, dat u dit papier
hun ouderpijn doet kennen...

Aan het eind van zijn boek (waarin ook foto's opgenomen zijn die verschillende situaties zeer goed weergeven), zegt de schrijver nog iets over het religieuze leven van deze kinderen. Hij wijst er met dankbaarheid op, dat in verschillende plaatsen reeds „aangepaste kerkdiensten” worden belegd. Niet zomaar een bijeenkomst, maar een echte godsdienstoefening met een „aangepaste” preek en gebed. Ook de muziek is op deze kinderen afgestemd, omdat ze daar vaak erg gevoelig voor zijn.

De ervaring met deze meestal interkerkelijk georganiseerde diensten, bevestigt de woorden van Jezus:

geen wijzen of verstandigen...
laat de kinderen tot Mij komen,
verhindert ze niet,
voor hen is het koninkrijk van
de hemel.

LIFTER OF REISGENOOT

De schrijver R. Hovenga behandelt in dit boek vooral de verhouding tussen de kerk en de categorie der geestelijk gehandicapten.

Enige tijd geleden besprak ik in dit blad het boek van dr. G. Dekker „sociologie en kerk”. Deze auteur schreef onder meer over de plaats van de kerk in de samenleving en wees er op, dat zij niet voorbij mag gaan aan de in de samenleving bestaande probleemgroepen. De kerk heeft een pastorale taak en waar bijzondere pastorale zorg nodig blijkt te zijn, moet zij zo veel mogelijk de helpende hand bieden.

Er zijn in onze samenleving bepaalde categorieën mensen waar de kerk bijzondere aandacht aan moet besteden. B.v.: mensen in ziekenhuizen en gevangenissen, homofielen, militairen, studenten e.a.

In ons land leven ongeveer 300.000 zwakbegaafden.

Uit het bovenstaande is duidelijk naar voren gekomen, dat ambtsdragers in de betreffende gezinnen veel goeds kunnen doen. Al was het alleen maar in het tonen van warme belangstelling. Een predikant of ouderling, die hier verstek laat gaan en voorbij gaat aan de in zo'n gezin bestaande concrete moeilijkheden, staat schuldig.

Onder de titel „lifter of reisgenoot” wil de auteur een antwoord trachten te geven op de vraag, of er vanuit de kerken voldoende aandacht besteed wordt aan de geestelijk gehandicapten en aan de gezinnen waarin zij leven.

Nadat de schrijver iets verteld heeft over de geschiedenis van de zwakzinnigenzorg, over de huidige vorm van deze zorg, over het onderscheid tussen idioten, imbecielen en debielen, alsmede over de taak van de kerk in dezen, komt hij met de resultaten van een onderzoek naar de begeleidende aandacht van de kerk voor de zwakzinnigen en de gezinnen waarin zij leven. Het gaat in dit onderzoek om 50 gezinnen en de vragen, die in dit onderzoek gesteld worden zijn gepubliceerd. Elke predikant, ouderling of diaken moet dit lezen. De resultaten van het onderzoek zijn onthullend, omdat ze aantonen dat de meeste kerkelijke functionarissen aan het geestelijk gehandicapte-zijn van een kind stilzwijgend voorbij gaan. De schrijver concludeert in zijn nabeschuiving dan ook: „Wanneer het dan ook thans gaat om een antwoord op de vraag, of er voldoende begeleidende aandacht van de kerk is voor de zwakzinnigen en de gezinnen waarin zij leven, dan menen wij deze vraag vanuit het praktisch werk en het resultaat van dit onderzoek ontkennend te moeten beantwoorden. Voorzover er nog sprake is van pastorale aandacht komt dit van de kant van de predikant. De ouderling speelt in deze pastorale zorg nauwelijks een rol, terwijl het contact met de diakonie vrijwel nihil is.”

Veel ouders zien de kerk nog verder van zich af staan dan de ziekenfondsbode. Opvallend is ook, dat de meeste ouders het contact met de kerk hebben gemist, maar het zo graag hadden willen hebben! Deze ouders lopen echter niet met hun problemen te koop. Zij vragen niet om hulp, maar stellen spontane belangstelling, echt menselijk contact erg op prijs.

Evenals J. A. van der Hoeven pleit deze sociaal-pedagoog Hovenga voor aangepaste kerkdiensten. De foto's van deze diensten (in

H. E. S. Woldring

het boekje opgenomen) zijn indrukwekkend en hebben de onderschriften:

een kerkdienst... echt voor hen
verhindert ze niet...
... maar voor God gelijk!

Speciaal met het oog op geestelijk gehandicapten schrijft de auteur over de doop, de godsdienstige opvoeding en het godsdienstig besef van deze „kinderen die nooit groot worden”. Ook over de catechisatie, het belijden doen en het avondmaal.

Hoewel de auteur (in slechts 100 blz.) zich op bijzondere wijze van zijn taak gekwetend heeft en een boek geleverd heeft, dat voor veel ouders en kerkelijke functionarissen erg nuttig zal zijn, is het vervelend, dat verschillende bladzijden stijf staan van citaten. De voorzichtige wijze van de schrijver echter is opmerkelijk en bevorderlijk voor de duidelijkheid van de boodschap van de schrijver: geestelijk gehandicapten — geen lifters, maar reisgenoten.

Een gezang zegt:

Ik hoor een roep van 't leed
der wereld bange vragen.

Deze bange vragen van geestelijk gehandicapten en van hun ouders en van andere probleemgroepen in de samenleving vragen de pastorale zorg van de kerk. Dat betekent, dat we niet aan deze minderheidsgroepen voorbij mogen gaan of hun moeilijkheden mogen afdoen met een vrome kreet, een wandtekst of een bijbeltekst, maar dat men moet streven naar een nieuwe gezindheid. We zullen de kerken er op moeten wijzen, dat de pastorale zorg voor bepaalde minderheidsgroepen in het algemeen en voor geestelijk gehandicapten met name, vaak zeer teleurstellend is. We zullen de kerkelijke functionarissen moeten vragen hoever hun ongerustheid gaat met betrekking tot de verschillende minderheidsgroepen, die hun hulp nodig hebben.

Met nadruk zegt de heer Hovenga aan het eind van zijn boek, dat hij geen eenzijdige aanklacht tegen de kerk wil aanheffen. De schrijver neemt geen reactiehouding aan, maar het dilemma is er niet minder scherp om: lifter of reisgenoot
huurling of herder.

Daarom zijn deze boekjes onmisbaar voor hen, die met de genoemde problemen in aanraking komen. Beide schrijvers hebben door hun grote liefde voor de geestelijk gehandicapte naaste met helder inzicht en grote fijngevoeligheid vele vragen besproken om te kunnen aangeven waarop het aankomt.

Vervolg van pagina 326

Eerbied voor onze psalmwijzen!

psalmwijzen doet dat niet vanwege hun oudheid of eerbiedwaardigheid of universaliteit of kerkelijk ijk (en dus niet uit afgoderij) maar simpel omdat ze zo verrukkelijk schoon zijn, dat ze vooralsnog onvervangbaar mogen heten. Zeggen de ter zake kundigen.

En onze zangmeesters dan?

Ja, wanneer we de liturgen met hun last laten zitten, moeten we zeker onze organisten niet ontzien. Die behoren mensen te zijn, „geleerd in de zang des Heeren, allen meesters”, zegt de Schrift. Die behoren studie te maken van alle 124 psalmwijzen. Die moeten weten wat zang, wat kerkzang is. Die moeten hun gemeenten leren, de psalmen te zingen. Als zij hun taak en voorrechten verstaan moeten ze maar eens aan een groep gemeentelieden, of aan een koor, of op een gemeente-avond zo nu en dan een nieuwe psalmwijs leren. Toen we de ritmische wijzen herstelden deden we het toch net zo? De kerkdienst mag dan „geen zangvereniging of oefenschool” zijn — het „voorbedachte lied” uit onze oude berijming is nog altijd een gezond symbool om tot een gezonde kerkdienst te komen.

Maar zonder inspanning groeit alles naar de versukkeling.

Een „vogelvrije” Aquila

Uit reacties blijkt dikwijls, dat het orgaan van het Land. Verband van Gereformeerde koren, korpsen en musici „Wij houden van Zangen” wordt gelezen en dat is zonder meer fijn te mogen constateren. Soms komen deze reacties naar aanleiding van een speciaal artikel. Zo was het ook ditmaal. Ik ontving enige reacties op mijn artikel in het decembernummer getiteld: „Eens komt de grote Zomer”. In de eerste plaats een telefonische reactie van een vriend, die prompt over mijn kerkelijke positie begon, waarvan hij overigens niets wist, dan dat wat in de pers werd gepubliceerd.

Zo ook van „Aquila” in „De Reformatie”, cursief gedrukt maar liefst op de voorpagina van het nummer van 13 december jl. Onder dankzegging ontving ik dit blad van de redactie.

Ook „Aquila” begint gelijk maar over zich in het „grensgebied” van kerkelijke en esthetische activiteiten bewegende broeders. Dit bewegen in zulk een grensgebied is overigens nog zo gek niet. Kerkelijk is natuurlijk altijd goed en esthetisch betekent: „Smaakvol, schoon enz.” Zo'n kerkelijke, smaakvolle broeder zou haast te benijden zijn.

Intussen heb ik mij afgevraagd wie deze „Aquila” toch zou zijn?

Hij is in elk geval synode-lid, want toen hij zijn artikel schreef, kwam hij thuis „van een dag synode over de psalmberijming”. En hij ervaart, zo zegt hij „ook heden ter generale synode, wat God met hem vermag”. Maar nogmaals, ik weet niet wie hij is. Ik weet wel, wie de Aquila uit de Bijbel is. De man van Priscilla, een Joodse handarbeider die Paulus in Corinthe aantrof (Hand. 18 : 1-3). Zij hadden veel omgang met Paulus en reisden zelfs met hem mee (18 : 18-20). Gelovige Joden, die de Here Jezus als hun Verlosser hadden aangenomen. Dat blijkt ook uit 1 Cor. 16 : 19 en uit 2 Tim. 4 : 19. In Romeinen 16 : 3 en 4 zegt Paulus zelfs, dat zij hun leven en hals voor hem gewaagd hebben en noemt hij hen zijn mede-arbeiders in Christus. Paulus is met de heidengemeenten Corinthe en Efeze hen daarvoor zeer dankbaar. Het waren gelovigen die alles voor de Here en Zijn gemeenten over hadden.

Het is dus nogal wat, als je zo'n naam als pseudoniem voor je auteurswerk gebruikt. Niet dat ik dat zo erg vind, want de „Aquila” van de Reformatie zal de toets der kritiek wel kunnen doorstaan, ook al verwijst hij, komende van Hoogeveen onze koren even gauw voor het bestellen van partituren van muziek van Lodewijk de Vocht naar een Roomse uitgever. Ook dat mag van ons. Het is zelfs logisch, dat hij onze koren niet verwijst naar de bibliotheek van ons Verband, want hij vraagt zich af of onder ons ooit iemand de naïviteit zou hebben begaan van te spreken over onze „perfecte” organisaties. Nu ik zou er wel een aantal voorbeelden van kunnen noemen, maar evenals „Aquila” zullen wij maar niet citeren. Trouwens hij schijnt mijn jargon te kennen inclusief de caricaturen. Ik zou toch weleens willen weten, wat hij van mij weet.

Intussen laat hij niet onvermeld, dat hij het niet met mij eens is, of liever dat hij het niet eens is met mijn „exegese” over de liedregels „dan zullen wij ervaren, wat Hij met ons vermag”. Ik schreef daar achter „Pas dan”. Zou „Aquila” de gehele liedregel zonder meer ontmoeten, dan zag hij wel kans er een dragelijke exegese van te geven.

Hier volgt dan de gehele liedregel: „als God Zich openbaren zal op de jongste dag, dan zullen wij ervaren, wat Hij met ons vermag”.

O ja, wij weten als Christenen, als belijders van ons geloof, dat onze toekomst van de He-

re is en dat die toekomst goed is. Wij geloven en belijden, dat een ieder, die de Naam des Heren zal aanroepen zalig zal worden. Wij hebben ook in ons artikel verwezen naar de zaligsprekingen. Gode zij dank hebben wij die zekerheid. Stel je voor dat wij dat vandaag aan de dag niet hadden, dan was het niet om uit te houden.

Maar dat is wat anders dan gebonden te worden aan de woorden van „Aquila”, dat wat God met ons vermag ervaren wordt in school, politiek en... zang. Als wij dichtvaren op dergelijke ervaringen (en daarbij wordt nog heel wat meer genoemd, wat wij maar liever laten rusten) dan zijn wij toch echt bezig te stranden.

Tenslotte willen wij de vraag van „Aquila” beantwoorden. Een vraag, die hij stelt aan het slot van zijn artikel: „Zou de Here in de „grote zomer” blijken te zijn vergeten het vele, vele dat Hij in de barre winter en de doorbrekende lente der historie voor ons heeft gedaan?”

„Nee”, zo antwoorden wij, „Nee, dat vergeet de HERE beslist niet, maar laten **WIJ** maar oppassen, dat **WIJ** het niet vergeten”, want de oude psalmberijming, die hier en daar toch wel mooi is, al stemmen wij voor de I.K.B.-berijming, die, oude psalmberijming laat ons in psalm 85 zingen:

„Merk op mijn ziel, wat antwoord
God u geeft.
Hij spreekt gewis tot elk, die voor
Hem leeft,
Zijn gunstgenoot, van blijde troost
en vrede
**MITS HIJ NIET WEER OP 'T SPOOR
DER DWAASHEID TREE.”**

G. STEINMANN

*Eens komt de grote zomer,
waarin zich 't hart verblijdt.
God zal op aarde komen
met groene eeuwigheid.
De hemel en de aarde
wordt stralende en puur:
God zal zich openbaren
in heel Zijn creatuur.*

☆

*Geen woord kan het bereiken,
het is aan niets gelijk,
met niets te vergelijken
dat schone koninkrijk.
Als God zich openbaren
zal op de jongste dag
dan zullen wij ervaren
wat Hij met ons vermag.*

☆

*Dan zien wij met verblijden
Hem, die ons hart beleet:
de Heer, die door Zijn lijden
de hemel opendeed.
En alle patriarchen
met de profeten saâm,
apost'len, martelaren,
verlosten in Zijn naam.*

☆

*Dan zal het loflied schallen
rondom de gouden troon,
dan heffen wij daar allen
met grote vreugde aan:
„Lof zij en eer en sterkte
de Vader en de Zoon,
de Geest om al Zijn werken
zij lof van nu voortaan!”*

Persschouw

In het Contactorgaan van de Gereformeerde Kerken van Oosterbeek en Velp schreef ds. J. C. Janse het volgende:

„Een nieuw begin

Het begin van m'n werk als prediker van het evangelie van onze Here Jezus Christus, in '44/'45, viel ongeveer samen met het begin van een nieuwe periode in het leven van de Gereformeerde Kerken. Eind juli '44 werd ik als kandidaat afgewezen door de Commissie voor zwaarigheden van de Generale Synode van Utrecht en de classis Klundert. Een week daarna, na de bekende augustus-vergadering in Den Haag, begon op vele plaatsen de Vrijmaking door te zetten.

We kwamen in een nieuwe situatie — van vrije kerken, van bevrijding van hiërarchie, en van nieuw leven. Van scheiding, ook in gezinnen of families, omdat de een met de Vrijmaking mee ging en de ander niet. Maar 't was als een nieuw begin, waarbij geschorste predikanten en ouderlingen en afgewezen kandidaten niet in het keurslijf van het scholastisch denken, maar in de vrijheid van het Woord Gods dat niet gebonden is (2 Tim. 2:10), konden prediken en spreken.

Er werd ons toen heel wat op de handen gelegd: Zó spreken over de HERE en Zijn dienst dat we ons opnieuw bewust werden met Hem in een verbond te leven. Een verbond dat niet maar een theologisch gegeven was, waaruit je de verbondswraak onder het Nieuwe Testament, via een veronderstelde-wedergoortetheorie, kon wegredeneren, doch dat reëel, werkelijk was — een verbond met de Heer van hemel en aarde, Jahweh van Israël, Wiens oordelen in de wereldoorlogen over de volken, ook over afvallige christenvolken gegaan waren, en toen nog gingen. — De vraag kan achteraf gesteld worden of we dat als vrijgemaakte kerken wel meer en meer hebben leren zien en ons over de houding van 'Wij, Gereformeerden...'; van vóór de oorlog, in de volgende jaren wel verootmoedigd hebben, óf dat hier ten diepste ook de oorzaak ligt van de harde houding waarin men meent nu de Vrijmaking te kunnen en moeten bewaren. Immers, echte reformatie is altijd weer geweest een terugkeer tot de Schrift, een concreet onze verhouding tot de HERE zien, Hem vrezen, zich in onze 'vrijgemaakte schoonheid' (vgl. Ezech. 16:15) — een 'schoonheid' die er was, want we mochten alles van school en kerk en organisatie opbouwen — maar roemen daarin en ondertussen, zoals nu de laatste jaren gebeurt, mannen broeders die profetisch hierover spraken wegduwen en schorsen, ten aatste — wat is dat? Is dat de HERE aangenaam?

Wie de boeken van de Koningen en Kronieken nalaat kan zien, dat echte reformatie juist dát was, wat ik hierboven zei. De reformatie van koningen als Hiskia en Josia hielden dat juist in, terugkeren tot het verbond des HEREN, met al zijn facetten. Dat had Mozes al beloofd. (Deut. 30:1-10; vgl. 2 Kron. 30 en 34). En wie de kerkgeschiedenis kent, weet dat dát ook de kracht van de reformaties van de 16e en 19e eeuw

geweest is: wederkeer tot de HERE, luisteren naar Zijn stem en al Zijn geboden volbrengen (Deut. 30:8). In die lijn moeten we voort.

Na al de wederwaardigheden van de laatste tijd, waarin de HERE Zelf veel van onze vrijgemaakte glorie brak (vgl. Jer. 45:4), staan we nu, na 25 jaar, in ons gemeentelijk leven weer voor een nieuw begin. Daarbij gaat het wederom en nog steeds — want dat blijft — om de grondslagen van het reformatorisch handelen en leven in het verbond, nl. dat we waarlijk met de HERE rekening houden in hee het leven — ook in concrete kerkelijke zaken. Daarbij zijn er ook nu weer, naar het zich laat aanzien, die méér vrezen voor 'buiten-het-verband-staan' (precies als bij de Vrijmaking: 'Buiten de Gereformeerde Kerken'), dan dat ze vrezen voor wat de Here ervan zegt en zeggen zal. Maar om dat laatste gaat het toch. En wat dat betreft: we hebben zoveel goeds te doen — Niet dat we plotseling naar vernieuwing en verandering van alles moeten gaan streven, maar veeleer: — zoals wat er in Nehemia 9 en 10 staat, dat het volk Israël *het verbond vernieuwde* en als onder ede beloofde dat ze van harte de HERE zouden dienen en al Zijn geboden en verordeningen en inzettingen zouden onderhouden. Daar komt het op aan!

theodorakis

ik wil van mijn geliefde
zingen... (Jes. 5:1 en vv, lezen!)

*Jij vioolblauwe stad
reik tot mij je hand
om met de haren te strelen
stuur me je stem
dat ze mijn dromen doet slapen
toon me je gezicht
om er mijn gestalte
in te herkennen
o edele dame
sinds Oedipus
heeft niemand je zo liefgehad
als ik — zingt Mikis
en nog wel van de onbekende
god Athene
wat moeten wij dan,
mijn brief!
over je baarmoederlijke
muren werelds lachgas
mijn sneeuwlandschap
mijn eindformule
Sion
je t'embrasse bien fort*

C. N. VAN DER ZIEL

Dat moge ieder doen. Dan kan de echte reformatie voortgezet worden.

Als we zó verder willen gaan en elkaar voorthelpen — meer nog: als de HERE Zelf in Zijn ontferming (vgl. Zach. 1:12, 14) ons zulk een nieuw begin wil geven, dan kan er nog allerlei goeds gezien worden.

We kunnen dat zelf niet allemaal van te voren uitstippelen, maar de HERE, onze God, zal ons als van stap tot stap daarin leiden. Nodig is: 'onze stem in de hoge doen horen' (Jes. 58:4), de HERE aanroepen, om het alles goed te mogen blijven zien, als kinderen Gods, die met Hem in een verbond leven." A.

INGEZONDEN

Zeer geachte redactie,

Het is niet mijn gewoonte op stukken in kerkelijke bladen te reageren. De ondergrond van deze is waarschijnlijk gelegen in de gedachte: „het helpt toch alles niets.”

Ditmaal kon ik het echter niet laten. Het is naar aanleiding van het artikel van ds. Visee, t.w. „Kerkelijk Leven” en wel in het bijzonder dat stukje waar boven staat: „Uit Canada” (Opbouw no. 38).

U moet weten, tot recht begrip, dat mijn vrouw en ik in 1958 het voorrecht hadden ook 8 maanden in Canada te verblijven. Wij waren op bezoek bij onze kinderen, destijds wonende te Kitchener (O). Ook ik was (en ben) gepensioneerd en u begrijpt waarom dit stukje mijn aandacht trok, toch er zijn meer feiten, die parallel lopen dan het gepensioneerd zijn.

Ook wij waren „vrijgemaakt” doch in Kitchener was slechts (gelukkig!) maar één Protestantse Kerk, t.w. de „First Christian Reformed Church of Kitchener Ontario”. Deze gemeente herbergde van afkomst uit Nederland, gereformeerden, synodaal en vrijgemaakt, Chr. Geref. en Hervormden en mogelijk ook nog wel anderen, doch zij vormden daar allen één plaatselijke gemeente van onze Here Jezus. Onze kinderen (schoonzoon en dochter) waren in Nederland ook „vrijgemaakt” maar hadden zich, mede omdat de dichtstbij gelegen Canadian Reformed Church toch altijd zo'n 60 mail ver was, bij deze plaatselijke kerk aangesloten. Dit alles ter verduidelijking voor het volgende:

Toen wij er enige tijd waren, kregen onze kinderen huisbezoek en dat was vlak voor een zondag, dat het avondmaal gevierd zou worden. Wij trokken ons, tijdens dit huisbezoek, bescheiden terug in het „bazeement” doch tegen dat het bezoek zou eindigen, werd ons gevraagd even boven te komen. Bij monde van de oudste ouderling werd ons gevraagd of wij ook niet met hen a.s. zondag het avondmaal zouden willen vieren?

Ons antwoord was, dat indien zij ons als broeder en zuster beschouwden en aanvaardden en het voor hen geen „struikelblok” zou zijn dat wij „vrijgemaakt” waren, wij dat gaarne zouden doen. Heel in 't kort werd toen mede gedeeld, dat zij geen enkel bezwaar zagen omdat hun kerk een zelfstandige kerk was en zij zowel met de (synodaal) als ook met de (vrijge-

TE BERDE

Minister Beernink — toch al niet een van de sterkste figuren in het huidige kabinet — heeft raad gevraagd aan de Kiesraad of het niet noodzakelijk is de „kiesdeler” dermate te verhogen, dat een partij, die de kiesdeler haalt, toch geen zetel in de Kamer krijgt.

Op zijn minst zou één procent noodzakelijk zijn.

Dat is nu, meen ik, 0,66 procent.

Er is in deze kolom al eerder op gewezen door drs. Westerhuis, dat zulk streven eigenlijk geknoel is. De zaak is immers heel eenvoudig. Je hebt evenredige vertegenwoordiging of niet. Heb je die wél, dan dien je dat ook consequent toe te passen. Wil men het niet meer consequent toepassen — er is alle reden om daarover te spreken — laat men dan een ander kiesstelsel invoeren. Dat is eerlijk. Geknoel met de kiesdeler niet.

Het is niet dat ik een voorstander ben van een tot het uiterste doorgevoerde evenredige vertegenwoordiging. Dat hangt wel samen met mijn mening dat de democratie, om met Churchill te spreken, de minst slechte regeringsvorm is, die te bedenken valt. Het is

echt geen regeringsvorm om hoera over te roepen. Als we alleen al bedenken wat een eindeloze bezigheid het is in dit land om een kabinet te vormen, dan krijg je er al genoeg van. Het „gezaag” rondom De Block en het vinden van een opvolger zou je haast doen verzuchten: liever kolonels dan dit. Hoewel ik ook niet graag aan kolonels overgeleverd word. Beter dan de kleine partijen de Kamer uit te werken is dat de „grote” partijen zich eens gaan afvragen hoe het komt dat er zoveel kleine partijen zijn ontstaan en steeds meer zullen ontstaan. Hier geldt: de hand in eigen boezem. In plaats van knoelen met de kiesdeler. Wat we nodig hebben in dit land zijn mensen die politieke idealen weten te formuleren en ook zo onder woorden te brengen dat een gewoon mens het kan begrijpen en verantwoord een keus doen. Dat is democratie. Al het andere verdient die naam niet. De democratie is lelijk in de déconfiture. Ik heb nog nooit op het G.P.V. gestemd en ben dat ook niet van plan. Maar alle water van de zee wast niet weg dat Jongeling een goed Kamerlid is, al haalt hij dan maar net de kiesdeler. Waarom in vredesnaam zo iemand de Kamer uit gewerkt, buiten de wil van de kiezers om? Je wordt naar van de verlangens naar „inspraak” en „medezeggenschap” tegenwoordig. Maar onze regeerders bewijzen er allemaal op zijn minst lippendienst aan. Waarom dan in concreto de inspraak van een, zij het klein deel van de bevolking, tot zwijgen gebracht

door een nare en onbillijke en ondemocratische maatregel? Het maakt op een buitenstaander toch maar de indruk van „politiek” in de slechtste zin van het woord.

In feite is men op deze weg bezig een regiem van kolonels of van een andere dictatuur aan het voorbereiden. De kiezers worden zo langzamerhand zo misselijk van alle geknoel dat het stemmen op extreme partijen steeds meer in de hand wordt gewerkt. De grote partijen kunnen een klein poosje zo nog wel een meerderheid halen, zij het in combinaties, waarover je lachen moet. Maar dat zal niet eindeloos zo voortgaan. De kiezers zullen opstaan of thuis blijven, als de wet op de opkomstplicht aan de kant wordt gezet. Het wordt ook meer dan tijd dat we een regering krijgen die weet wat regeren is. Die niet wijkt voor straatteer, voor buiten-parlementaire acties of hoe men dat ook maar noemt. Zodra de kiezers merken dat er zulk een regering is dan zal de democratie weer werken en ook als ideaal de kiezers aanspreken. Anders zullen uiterst „rechts” en uiterst „links” steeds meer aanhang winnen, met alle nare gevolgen van dien. Misschien wel de volkomen ondergang van de democratie. Wat toch inderdaad de minst slechte regeringsvorm is. En het woord van ds. Talma geldt nog steeds: de democratie zal alleen maar veilig zijn als ze zich laat beheersen door de Christus.

AMELINK

maakt) Gereformeerde Kerken in Nederland in correspondentie hadden willen treden, doch dat van vrijgemaakte zijde de eis was gesteld, dat zij eerst positie zouden moeten kiezen in het kerkelijk conflict in Nederland. Dit nu werd door hen onjuist geacht en zo bleven zij openstaan voor beide groeperingen. Daarom zou het hun een vreugde zijn, als wij met hen avondmaal zouden willen houden.

Zonder enig bezwaar hebben wij dit toen, en ook nog later, gedaan en met zegen Woord en sacramentsdienst beleefd. Tot op heden hebben noch mijn vrouw, noch ik daarover ook maar enige spijt gevoeld. In tegendeel we hebben gemeend volkomen te hebben gehandeld naar Christus' gebod: „Doe dit tot Mijn gedachtenis”.

En nu begrijpt u waarschijnlijk waarom ik op dit stukje reageerde. NL, het wil mij voorkomen, dat de houding van de broeders in Kitchener heel wat schriftuurlijker en in overeenstemming is met onze Geref. Belijdenisgeschriften dan de houding van de in bedoeld stukje aangeduide kerkeraad, ook al hebben ze er dan twee keer voor vergaderd. Wij hebben ons niet aan te matigen hen te oordelen, Immers: „Oordeelt niet” zegt Christus. Hij zal oordelen, ook deze broeders. Maar wij mogen hen en allen die zo denken en handelen wel waarschuwen toch niet zo in kerkrechtelijke jurisprudentie verward te raken, dat zij zelfs de moed hebben eigen opvattingen te doen preveleren boven het gebod van de Heer der Kerk. Op populaire wijze gezegd: „Dat zij door al die bomen het bos niet meer zien.”

Uw abonnee, J. Kruize.

KERKNIEUWS

BEROEPEN: te Groningen-Noord: drs. A. N. Hendriks te Delft; te Nijkerk: ds. H. J. Begemann te Droegham; te Hoek (Zld.), Kornhorn-Marum, Hooghalen en Bergen op Zoom-Zevenbergen: kand. K. Folkertsma te Bedum; te Katwijk: ds. F. van Deursen te Haarlem.

DS. G. VAN ATTEN — De kerkeraad van Zwijn-drecht-Groote-Lindt heeft de kerken megedeeld, dat hij „in de droeve noodzakelijkheid verkeerde zijn predikant ds. G. van Atten te moeten schorsen voor de tijd van drie maanden, ingaande 29 januari 1970”.

DS. J. TEN HOVE — Zondag 1 februari jl. heeft ds. J. ten Hove officieel afscheid genomen van de gemeente van Mussel, wegens hem verleend emeritaat. Hij preekte bij deze gelegenheid over 1 Korinthe 15: 58.

HEERENVEEN — Zondag 1 februarie jl. kwam het te Heerenveen tot een breuk in de gemeente. Twee ouderlingen riepen de gemeente weg achter de kerkeraad en zijn predikant ds. J. D. Houtman en belegden afzonderlijke samenkomsten. Deze bijeenkomsten werden bezocht door ca. 70 à 80 kerkgangers.

ZWOLLE — De kerkeraad-ds. Z. G. van Oene heeft na de rechterlijke uitspraak de meeste kerkelijke stukken overgedragen aan de kerkeraad-ds. C. G. Bos-ds. D. Vreugdenhil. De kerkeraad-ds. Z. G. van Oene besloot voortaan diensten te houden in de Chr. Geref. Kerk en in de Zuiderkerk.

P.S. GELDERLAND — De P.S. Gelderland stelde de volgende voordracht op voor een deputaat-curator der Theol. Hogeschool: ds. T. J. Keegstra te Ermelo, primus; ds. C. van der Jagt te Doesburg-Doetinchem, secundus.

G.S. HOOGEVEEN. In de vergaderperiode van 3-6 februari jl. zette de synode de discussie voort over de doop van wettig geadopteerde kinderen. De synode besloot in deze materie, met 18 tegen 12 stemmen, de uitspraak van de P.S. van het Zuiden, dat „de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen” niet te aanvaarden, en aan het verzoek, met deze uitspraak in te stemmen, niet te doen. Voorts werd er ter synode nog gehandeld over hulp aan de Koreaanse kerken.

ADRESSEN

UTRECHT-C. — Een correctie op het juist verschonen „Adressenboekje Gereformeerde Kerken”. Kerkdiensten: Jeruzalemkerk, Troosterlaan 65: 9.30 uur. Rehobothkerk, Tolsteegplantsoen 159: 4.30 uur.

Verantwoording giften Kerkwerk Waldenzen Italië

In januari mocht ik het volgende ontvangen: J.L. te K. f 5,—; J.C.S. te R. f 5,—; D.G.H. te R. f 5,—; F.d.R. te D. f 50,—; G.A.-B. te Z. f 2,50; totaal

f 67,50; totaal inclusief vorige verantwoordingen f 13.895,90.

U ziet, de eerste maand van het nieuwe jaar heeft niet zo veel opgeleverd. Toch ben ik natuurlijk degenen, die wat zonden, hartelijk dankbaar! Ik hoop maar, dat de volgende maand beter zal uitvallen. Mijn gironummer is nog steeds 50440, P. Groen, Rotterdam.
P. Groen

31ste verantwoording giften Bijbels br. v. d Berg

Van C.W.A. te S. (482200332) f 25,—; J.v.d.B. te W. (1236952) f 10,—; W.G.F.v.H. te V. (1093165) f 10,—; J.H.B. te W. (1218201) f 5,—; Geref. Kerk te W. (1007024) f 20,91; W.G.F. te V. (1093165) f 10,—; Geref. Studie Vereniging te Creil (storting) f 20,—; Mej. C.W.A. te S. (482200332) f 25,—; A.G. v.S.-L. te W. (842474) f 200,—; W.G.F.v.H. te V. (109316) f 20,—.

Sedert de vorige verantwoording een totaal van f 345,91. De vorige verantwoording sloot op f 9.737,—. Daarbij geteld f 345,91. Dat brengt het totaal op f 10.082,91. Heel hartelijk dank!

Giften voor dit doel kunnen worden overgemaakt op giro 59480 van de Amro-Bank N.V. te Schoonhoven t.g.v. H. Amelink, met als bijschrift: „Bijbels broeder v. d. Berg”.

A.

Op 2 februari 1970 nam de Here tot Zich, na een ernstige ziekte, onze lieve vrouw en moeder

THEODORA VAN MANSUM
geb. Van Diggele,

in de leeftijd van 50 jaar.

Haar diep bedroefde echtgenoot
en kinderen,

A. H. van Mansum
Ria, Gerry en Margaret

Ottawa Ont. (Canada)
1314 Bloomsbury Cresc.

Nog leverbaar:

Prof. Dr. H. J. Jager,
DE BRIEF AAN DE GALATEN
— college-dictaat — Prijs f 4,50

Ds. O. Mooiweer,
OM U TE DIENEN
— enkele facetten van de evangelieverkondiging binnen en buiten de kerk —
Prijs f 3,85.

Copiëerlnr. v. d. Berg — Postbus 27 — Kampen
Giro 814226

Verkrijgbaar:

Verantwoording en opening van zaken

betr. het geschil tussen de Contact Commissie Geref. Garnizoenskerken (CCGG) en de kerk van Glanerbrug. (over het werk onder de militairen in West-Duitsland). Prijs: f 2,50.

Bestellingen aan
J. Hof, Scholtinkstraat 27, Losser. Giro: 1159541

GERO-ZILVIUM
AVONDMAALSTELLEN
DOOPBEKKENS

Fa. den Hengst

Slotlaan 224-226 - Zeist - Tel. 03404-11298

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Prof. Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm.
Familieberichten 15 ct. per mm.

JONGEMAN, ruim 30 jaar,
academisch milieu,

ZOEKT KONTAKT MET
EEN JONGE VROUW OF MEISJE
MET OPGEWEKT KARAKTER.

Brieven, gaarne met uitvoerige personalia, onder
no. 14270 van bur. „Opbouw”, Slotlaan 220, Zeist

Welke Heer, ongeveer 60 jaar,
zou willen

corresponderen met weduwe

om zo een gezellig contact op te
bouwen.

Brieven onder no. 13270 bureau „Opbouw”,
Slotlaan 220, Zeist.

TE HUUR:

Vakantieverblijf

in mooi Westerwolde, met grote tuin,
dicht bij kerken, bos, hei en vennen.
Voorzien van alle comfort, inclusief
verwarming.

Voor- en naseizoen reductie.

Inl. en aanvr. folder bij Mevr. Haveman-Koops,
Hassebergerweg 54, Sellingeren. Tel. 05992-2326

TE HUUR AANGEBODEN

een ruime

alleenstaande woning

in de kop van Overijssel, voorzien van
gas, water en licht.

Periode 10-7-24-7.

Dicht bij kerk, bos; 6 km van Giet-
hoorn.

Brieven onder no. 12270 bureau „Opbouw”,
Slotlaan 220, Zeist.

VAKANTIE

Huis aangeboden in Eindhoven
van 1-22 juli;
7 à 8 slaapplekken.

TELEFOON 0 40 - 28887